

ДК: 271.2-722.51:[27-544.8:27-768(089.5)]

Сергій Шумило

ФАЛЬШИВІ «ПРОРОЦТВА» ЧЕРНІГІВСЬКОГО «АРХИЄПИСКОПА» ХЕРУВИМА ДЕГТЯРЯ ЯК ПІДГРУНТЯ ВОЙОВНИЧИХ МІСТИФІКАЦІЙ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХА КІРІЛА

DOI: 10.5281/zenodo.7747373

© С. Шумило, 2022. CC BY4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7041-7766>

Мета статті: проаналізувати фальшиві «пророчтва» про неподільність України, Росії та Білорусі, які приписуються чернігівському святому архимандриту Лаврентію (Проскурі; 1868–1950) і які московський патріарх Кіріл (Гундяєв) заклад в основу фундаменталістської ідеології «русского міра» та «сакрального» обґрунтування загарбницької війни РФ проти України в 2022 р. Автор доходить висновку, що насправді за словами очільника РПЦ МП криється обман і фальсифікація, а сам прп. Лаврентій Чернігівський ніколи не висловлював приписуваних йому політичних ідей та гасел. З точки зору православної теології ці ідеї можуть розцінюватись як еретичні, оскільки зазіхають на основний догмат православної віровчення – про єдність Божественної Трійці. Проведений аналіз текстів та витоків їх походження засвідчив, що справжнім автором цих лжепророчтів є Херувим Дегтяр із Чернігівщини, який вперше оприлюднив цей фейк у 1994 р. у сфальсифікованій і виданій у Москві книжці про прп. Лаврентія (Проскуру) Чернігівського. Належачи до сектантської напівкатакомбної течії «секачівців» і самозвано видаючи себе то за «схиархимандрита», то за «схиархиепископа», він був одним із перших, хто на початку 1990-х рр. почав поширювати в середовищі РПЦ МП псевдоправославні сектантські культу «святості» Івана Грозного та Григорія Распутіна. Автор аналізує і вводить до наукового обігу маловідомі архівні документи, які стосуються як Херувима Дегтяря, так і Лаврентія Проскура, розкриває маловідомі факти їх біографій, поглядів та діяльності. За висновками автора, після канонізації в УПЦ МП прп. Лаврентія Чернігівського його життєпис і повчання в 1994 р. були суттєво сфальсифіковані та спотворені самозваним «схиархиепископом» Херувимом Дегтярем, який на імені святого спробував створити собі популярність та імідж «учня старця», приписавши подвижнику «висловлювання» і «пророчтва», які насправді той ніколи не казав і не поділяв. Таким чином було здійснено цілеспрямоване перекручення як церковної історії, так і справжнього образу подвижника та сповідуваних ним переконань. Через цю провокацію шанованому в народі чернігівському святому було приписано політичні гасла та ідеї для їх подальшого просування та поширення серед віруючих від «його імені», штучно надаючи їм авторитету «пророчтів» і тим «сакралізуючи» ці ідеї. Ці вигадані «висловлювання» і «пророчтва» були взяті на озброєння при розробці в РФ новітньої імперсько-фундаменталістської ідеології «русского міра», яку посилено пропагує нинішній патріарх РПЦ МП Кіріл Гундяєв. Автор доходить висновку, що в основу проповідованої в РПЦ МП ідеології «русского міра» покладено гасла, які запозичено не з православної церковної традиції, а з сектантських нетрів маргінальних течій – від відвертих самозванців та авантюристів. Ці фальшиві «пророчтва» нині використовуються для обґрунтування і виправдання як ідей відновлення СРСР / Російської імперії, так і загарбницької війни РФ проти України та здійснення геноциду українського народу.

Ключові слова: Херувим Дегтяр, Лаврентій Проскура, Кіріл Гундяєв, російський мір, свята Русь, РПЦ МП, Московський патріарх, РФ, російська агресія, геноцид.

Московський патріарх Кіріл Гундяєв у виправданні та підтримці загарбницької війни РФ проти України намагається опиратись на сектантські підробки та містифікації чернігівського «архиепископа» Херувима Дегтяря. Зокрема, 4 листопада 2022 р., з нагоди «дня народної єдності» та «дня військової слави Росії» (цими святами в РФ з 2004 р. замінено комуністичне свято «Великої Жовтневої соціалістичної революції») він укотре виголосив

пропагандистську промову про «возрождение утраченной внутренней целостности нашего Отечества». У цьому спічі, повторюючи мов мантру штучні ідеологічні штампи про «единое историческое пространство святой Руси», він вчоргове процитував свій улюблений слоган «Украина, Россия, Беларусь – вместе мы святая Русь»¹.

Через два дні, у проповіді 6 листопада, він знову наголосив на цьому: «я имею в виду и Россию, и Украину, и Беларусь, которые, по словам выдающегося подвижника благочестия Лаврентия Черниговского, и есть святая Русь»².

На цьому гаслі ґрунтується вся розроблена Кірілом Гундяєвим фундаменталістська ідеологія «русского міра», яка стала обґрунтуванням і причиною теперішньої загарбницької війни РФ проти України³. Це гасло, так би мовити, є його «символом віри». При цьому, полюбуючи маніпулювати цією фразою, Гундяєв постійно приписує її українському святому першої половини ХХ століття прп. Лаврентію (Проскурі; 1868–1950) Чернігівському.

«Херувимівська ересь»

Як заявляє патріарх Кіріл, «ядром русского мира сегодня являются Россия, Украина, Белоруссия, и святой преподобный Лаврентий Черниговский выразил эту идею известной фразой: “Россия, Украина, Беларусь – это и есть святая Русь”. Именно это понимание Русского мира заложено в современном самоназвании нашей Церкви»⁴.

Проте, насправді, за цими словами очільника РПЦ МП криється брутальний обман і фальсифікація. Адже прп. Лаврентій Чернігівський цих слів ніколи не казав⁵. Це є афера і підробка, коли цілеспрямовано з ідеологічною метою в уста шанованого подвижника штучно вклали слова та ідеї, які ніколи йому не належали і яких він ніколи не поділяв. Причому, насправді, ідеї безграмотні й навіть еретичні з точки зору християнської теології⁶.

Цитоване Кірілом Гундяєвим апокрифічне висловлювання, штучно приписуване святому Лаврентію, повністю звучить так: «Киевская Русь была вместе с великой Россией. Киев без великой России и в отдельности от России немислим ни в каком и ни в коем случае. ... Как нельзя разделить Пресвятую Троицу, Отца и Сына, и Святого Духа – это Един Бог, – так нельзя разделить Россию, Украину и Белоруссию. Это вместе святая Русь»⁷.

За цими словами ідеологів «русского міра» криється неправославна еретична теорія, згідно з якою земні державні утворення Росія, Україна і Білорусь прирівняні до єдиної та неподільної Святої Трійці – Бога Отця, Бога Сина і Бога Духа Святого. З точки зору православної теології це є нічим іншим, як богохульством і ерессю, які зазіхають на основний догмат православної віровчення – про єдність Божественної Трійці. Підмінюючи поняття та сенси, через ідею нероздільної «триєдності святої Русі» стверджується нова еретична теорія про уподібнення Святої Трійці до трьох земних державних утворень з метою штучної «сакралізації» та обґрунтування неподільності «русского міра» як «єдиного простору трьох братніх народів святої Русі». По суті, відбувається штучне обоження міфічної «святої Русі» і наділення її якостями «божества», де три незалежні держави набувають якоїсь невідомої досі «єдиної духовної сутності», «троїчної в іпостасях, але нероздільної у єдиній сутності». При такому уподібненні, по суті, заперечується християнський догмат про єдність самої Божественної Трійці, оскільки якщо три республіки колишнього СРСР все ж таки розділилися між собою три десятиліття тому, то виходить, що так само може розділитися і Пресвята Трійця... Такі висловлювання відповідно до православного віро-

¹ Слово патріарха Кирилла по случаю Дня народного единства России. 04.11.2022. *Patriarchia.ru – официальный сайт Московского патриархата* (далі – Patriarchia.ru.). URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5973837.html>.

² Проповедь патриарха Кирилла в храме равноапостольного кн. Владимира в подмосковной Балашихе. 06.11.2022. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5974368.html>.

³ Шумило С.В. Идея «русского міра» як теологія війни московського патріарха Кіріла: до постановки проблеми. *Сіверянський літопис*. 2022. № 4. С. 126–134.

⁴ Выступление патриарха Кирилла на торжественном открытии III Ассамблеи Русского мира. 03.11.2009. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/928446.html>.

⁵ Шумило С., Штейников С., Яковенко А. Лжеархиепископ Херувим (Дегтярь) и внутрицерковное сектантство. *Релігія в Україні*. 05.07.2012. URL: <https://www.religion.in.ua/main/17123-lzhearxiepiscope-heruvim-degtyar-ivnutricerkovnoe-sektantstvo.html>; Шумило С.В. Фальшиві «пророцтва» як виправдання війни: сектантські містифікації московського патріарха Кирила. *Радіо Свобода*. 7.11.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/falsyfikatsiyi-patriarkha-kyryla-teolohiya-viyny/32118062.html>.

⁶ Шумило В. Схиархимандрит Лаврентий (Проскура) – член Истинно-Православной Церкви на Черниговщине. *Держава і Церква в новітній історії України*. Збірник статей за матеріалами IV Всеукраїнської наукової конференції «Держава і церква в новітній історії України» (21–22 листопада 2012 року). Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2013. С. 133–135.

⁷ Поучения и пророчества старца Лаврентия Черниговского и Его жизнеописание / Сост. схиигумен Херувим Дегтярь. Москва: Русский духовный центр, 1994. С. 153–155.

вчення підпадають під ознаки ересі, а московський патріарх Кіріл Гундяєв виступає в якості її офіційного утверджувача, тобто ересіарха.

Із сектантських нетрів

Патріарх Кіріл Гундяєв не є автором цієї новоявленої ересі. Він – її продовжувач. Справжнім «отцем-засновником» цієї ересі є скандальновідомий сектантський діяч і самозваний «схиархиепископ» Херувим (Дегтяр) із Чернігівщини, який вперше запустив цей фейк у 1994 р. у сфальсифікованій і виданій у Москві книжці про прп. Лаврентія Чернігівського⁸. Належачи до сектантської течії «секачівців»⁹ і самозвано видаючи себе то за «схиархимандрита», то за «схиархиепископа», він був одним із перших, хто на початку 1990-х рр. почав поширювати в середовищі РПЦ МП псевдоправославні сектантські культу «святості» Івана Грозного та Григорія Распутіна. Також він був причетним до поширення всередині РПЦ МП сектантської антикодової та антипаспортної пропаганди. Крім цього, він був духовником російської екстремістсько-фундаменталістської чорносотенно-опричної організації «Союз православних хоругвеносців» (СПГ), яка, обравши своїм гаслом вислів «Православ'я або смерть», займалась пропагандою ідей «руського міра», православного фундаменталізму, расизму, неонацизму та українофобії.

Херувим Дегтяр неодноразово був фігурантом різноманітних скандалів, висвітлюваних у ЗМІ. Так, ще у 1985 р. в Чернігівській обласній газеті «Деснянська правда» у статті «“Праведник” із загребущими руками» розповідалося про шахрайство та психічно-сексуальні розлади цього чоловіка і повідомлялося, що з 1979 по 1984 рр. він мав довідку з психіатричної лікарні про те, що є психічно хворим інвалідом¹⁰. Також відомо, що у 1983 р. протягом одинадцяти місяців він проходив лікування у Чернігівській обласній психіатричній лікарні. А у 1984 р. був притягнутий до суду «за шахрайство», проте невдовзі звільнений зважаючи на інвалідність через психічне захворювання¹¹.

У 2013 р. українські ЗМІ повідомляли про викрадення з хати Херувима Дегтяря у Чернігові грошей на суму близько 1,5 мільйона доларів¹². А в 2019 р. набув широкого розголосу новий скандал, коли під впливом Херувима у його рідному селі Мощенка на Чернігівщині з могили вночі було викрадене тіло нещодавно померлого місцевого священника, яке після наруги таємно закопали у лісі посеред хащів¹³.

Із документів особової справи, яка зберігається в архіві Чернігівської єпархії УПЦ, відомо, що народився Херувим (Дегтяр Михайло Максимович) 2 лютого 1937 р. у селі Мощенка Городнянського району Чернігівської області¹⁴ (хоча сам він неодноразово приписував собі на 11 років більше, стверджуючи, що народився в 1926 р.). Освіту мав лише 7 класів сільської школи. У 1958 р. був рукоположений у сан діякона і до 1960 р. служив позаштатним кліриком Преображенського собору в Чернігові¹⁵. У тій самій справі повідомляється, що в 1962 р. дякон Херувим (Дегтяр) звільнився зі штату Чернігівської єпархії РПЦ МП і більше ніколи до неї не належав¹⁶. При цьому зазначається, що коли з 1969 по 1973 рр. правлячим архиєреєм Чернігівської єпархії був єпископ Володимир Сабодан (майбутній предстоятель УПЦ МП), то на неодноразові вимоги з'явитися до Єпархіального Управління Херувим ухилявся¹⁷. Самозвано видаючи себе за «ієромонаха», він на численні вимоги духовенства єпархії відмовлявся показати документ про своє рукоположення в сан священника. Через це у довідці Чернігівської єпархії РПЦ МП від 28.09.1969 р. зазначається, що «офіційно Єпархіальне Управління м. Чернігова не може підтвердити, що він дійсно ієромонах»¹⁸. Сам він пізніше стверджував, що начебто у сан священника його висвятив у 1962 р. в Алма-Аті архієпископ Алма-Атинський та Казахстанський Йосип (Чернов; 1893–1975). Проте з довідки митрополита Астанайського та Казахстанського Олександра (Могильова) від 20.05.2020 р. № 587/438 відомо, що «Дегтяр М.М. ніколи не

⁸ Там само.

⁹ Шумило С., Штейников С., Яковенко А. Лжеархиепископ Херувим (Дегтяр) и внутрицерковное сектантство. «Праведник» із загребущими руками. *Деснянська правда: Чернігівська обласна газета*. 1985. № 134 (17167). 16 липня.

¹⁰ Там само.

¹¹ Грабіжники винесли з бідної хати монаха-відлюдника по 100 тисяч доларів, євро і гривень. *Телевізійна служба новин* (далі – ТСН). 06.08.2013. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/grabizhniki-vinesli-z-bidnoyi-hati-monaha-vidlyudnika-po-100-tisyach-dolariv-yevro-i-griven-305349.html>.

¹² На Чернігівщині з могили зникла труна з тілом священника: хто і чому поглумився з покійника. *ТСН*. 15.11.2019. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/na-chernigivschini-z-mogili-znikla-truna-z-tilom-svyaschenika-hto-i-chomu-poglumiv-sya-nad-pokiynikom-1444230.html>.

¹³ Архів Чернігівської єпархії УПЦ. Особова справа ієродіякона Херувима Дегтяря. Арк. 1, 10–12.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само. Арк. 1–4.

¹⁷ Там само. Арк. 1–4.

належав до кліру епархій Казахстанського митрополичого округу і тим паче не отримував священницьке рукоположення»¹⁹.

Відомо, що з 1970-х рр. Херувим Дегтяр належав до нелегальної внутрішньоцерковної секти «секачівців» (від імені засновника течії – колишнього священника Чернігівської епархії РПЦ МП Геннадія Секача), лідери якої видавали себе за «єпископів» та «митрополитів», насправді такими не бувши²⁰. Вигадуючи про себе різноманітні «чудодійні» історії та фальсифікуючи документи, вони їздили по різних регіонах СРСР і займались нелегальним здійсненням релігійних обрядів. Серед ієрархів цієї течії відомі випадки, коли офіційно вони служили священниками на легальних парафіях РПЦ МП, а серед своїх послідовників по хатах служили як «таємні архиєреї» (о. Є. Жиганов, о. А. Лапін, о. А. Пілецький та ін.)²¹. Існує версія, що ця напівкатакомбна сектантська течія була створена за сприяння КДБ із метою забезпечення контролю над церковним підпіллям в СРСР та стримування антирадянських настроїв серед віруючих. Саме у цій секті Херувим Дегтяр наприкінці 1970-х рр. отримав рукоположення на «єпископа Чернігівського»²² від її лідерів – самозваних «схимитрополитів» Геннадія Секача та Феодосія Гуменнікова, які в 1960-ті рр. разом із ним були кліриками Чернігівської епархії РПЦ МП²³. А на початку 1980-х рр. вони ж возвели Херувима в сан «архиепископа»²⁴.

Історія однієї підробки

Після того, як у 1993 р. в УПЦ МП був канонізований шанований на Чернігівщині місцевий подвижник архимандрит Лаврентій (Проскура), Херувим Дегтяр на імені святого спробував створити собі популярність та імідж «старця» і послідовника прп. Лаврентія. Із цією метою, видаючи себе за «учня старця Лаврентія», він береться за фальсифікацію його житія та повчань, які й видав вперше під власною редакцією в 1994 р. у Москві у видавництві «Російський духовний центр»²⁵. Згодом, маючи вже авторське право на текст, у 1996 та в подальші роки він видає цей сфальсифікований твір багатотисячними тиражами, який російські церковні книговидавці та перекупники поширюють по всіх епархіях Московського патріархату, зокрема в Україні. За основу він взяв виданий ще у 1988 р. у Німеччині в російському емігрантському видавництві «Посев» збірник «Надежда», у якому вперше побачили світ «Життєписи та повчання схиархимандрита Лаврентія Чернігівського»²⁶. У 1991 р. цей текст без жодних змін був перевиданий у Києво-Печерській лаврі видавництвом «Свет Печерский»²⁷. І вже на основі цього видання самозваний «схиархиепископ» Херувим зробив власну версію, переробивши і доповнивши її своїми розповідями і вигадками. Так у виданій ним версії вперше з'явилась розкручена згодом російськими піарниками і нинішнім московським патріархом Кірілом Гундяєвим еретична фраза: «как нельзя разделить Пресвятую Троицу, Отца и Сына, и Святого Духа – это Един Бог, – так

¹⁹ Архів Канцелярії Київської митрополії УПЦ. Лист митрополита Астанайського та Казахстанського Олександра (Могильова) від 20.05.2020 р. № 587/438.

²⁰ Шумило С.В. В катакомбах. Православное подполье в СССР. Луцк: Терен, 2011. С. 133–134, 140, 193–196. Див. також: Яшунский И., иеродиакон. Наши катакомбы. *Вестник РХД* (Париж). 1992. № 166(III). С. 243–259; Нечаева М.Ю. Лжекнязь Михаил. Дебют самозванца. Екатеринбург, 2000. 19 с.; Слесарев А.В. Российская православная катакомбная церковь в Белоруссии: история и современность. *Минские Епархиальные Ведомости*. 2007. № 4(83). С. 68–70; Фирсов С.Л. Легенда о царском брате: великий князь Михаил Александрович – соловецкий патриарх Михаил. *Государство, религия, церковь в России и за рубежом*. 2010. № 4. С. 209–225; Слесарев А.В. Основатель «серафимо-геннадиевской» ветви Катакомбной церкви «схимитрополит» Геннадий (Секач). *Сектоведение: Альманах*. Жировичи: Изд-во Минской духовной семинарии, 2012. Т. II. С. 112–147; Нечаева М.Ю. От «великого князя» до «архиепископа». Эволюция самозванца Михаила Поздеева в контексте церковной среды. *Религиозное многообразие Уральского региона*. Материалы Всероссийской научно-практической конференции. Оренбург, 2014. С. 168–181.

²¹ Яшунский И., иеродиакон. Наши катакомбы. С. 243–259.

²² Слесарев А.В. Российская православная катакомбная церковь в Белоруссии: история и современность. С. 68–70; Яшунский И., иеродиакон. Наши катакомбы. С. 243–259; Слесарев А.В. Доказательство «архиерейства» Херувима (Дегтяря). *Антираскол: сетевой журнал*. 2011. URL: <https://www.anti-raskol.ru/pages/1320>; Письмо єпископа Афанасия (Савицького) к последователям схиархиепископа Херувима (Дегтяря) от 27 декабря 2010 г. *Антираскол*. 2011. URL: <https://www.anti-raskol.ru/pages/1320>.

²³ Архів Чернігівської єпархії УПЦ. Особова справа священника Григорія Яковича Секача. 108 арк.

²⁴ Слесарев А.В. Доказательство «архиерейства» Херувима (Дегтяря); Письмо єпископа Афанасия (Савицького) к последователям схиархиепископа Херувима (Дегтяря) от 27 декабря 2010 г.; Шумило С., Штейников С., Яковенко А. Лжеархиепископ Херувим (Дегтярь) и внутрицерковное сектантство.

²⁵ Поучения и пророчества старца Лаврентия Черниговского и Его жизнеописание / Сост. схиигумен. Херувим Дегтярь. Москва: Русский духовный центр, 1994; Те саме: издание исправленное и дополненное. Москва: РДЦ, 1996.

²⁶ Житие и поучения схиархимандрита Лаврентия Черниговского. *Надежда: Христианское чтение*. Вып. 14. Frankfurt/Main: Посев, 1988.

²⁷ Житие и поучения схиархимандрита Лаврентия Черниговского. Киев: Изд-во Киево-Печерской лавры «Свет Печерский», 1991.

нельзя разделить Россию, Украину и Белоруссию. Это вместе святая Русь»²⁸. У жодному попередньому варіанті житій і повчань прп. Лаврентія Чернігівського цих слів не було.

З'явилися вперше з-під пера Херувима Дегтяря у московському виданні 1994 р. й інші безграмотні містифікації. Так, зокрема, Херувим приписав святому власні псевдопророцтва про те, що «Россия вместе со всеми славянскими народами и землями составит могучее царство. Окормлять его будет царь православный – Божий помазанник. В России исчезнут все расколы и ереси... Русского православного царя будет бояться даже сам антихрист. А другие все страны, кроме России и славянских земель, будут под властью антихриста»²⁹. Будь-який семінарист легко побачить, що такі уявлення докорінно суперечать православній святоотцівській есхатології та належать до «хіліастичної ереси». Проте звідки Херувиму, який мав лише сім класів освіти у радянській сільській школі, знати такі теологічні тонкощі... Однак саме ця ідея набула особливої популярності в середовищі російських пострадянських еліт КДБ–ФСБ.

У виданні 1994 р. Херувим додав й інші вигадки, зокрема із засудженням Київського патріархату (який при житті о. Лаврентія не існував і виник лише в 1990 р.), а також із осудом київського митрополита Філарета Денисенка (який відокремився від РПЦ МП у 1992 р.) і навіть Російської Православної Зарубіжної Церкви³⁰ (яка в 1990 р. оголосила про невизнання ієрархії напівкатакомбної течії «секачівців», серед яких назвала й ім'я Херувима як неканонічного «єпископа Чернігівського»)»³¹. Таким чином, Херувим, фальсифікуючи життєпис і повчання святого, під виглядом лжепророцтва спробував помститись лідерам одразу трьох юрисдикцій (УАПЦ, УПЦ КП та РПЦЗ), які почали діяти на пострадянському просторі в 1990-ті рр. після розпаду СРСР.

Усі ці доповнення, яких не було в жодному з попередніх видань, свідчили про їх виникнення вже після 1992 р. Це підтвердила й проведена лінгвістична (авторознавча) експертиза тексту від 1994 р, яка засвідчила суттєву відмінність і невідповідність між стилями мовлення у більшій частині тексту з новими добавками, які з'явилися у виданні 1994 р. Більше того, у доповненнях 1994 р. присутні чимало термінів і мовних зворотів, які не використовувались у першій половині ХХ ст. і є характерними саме для 1990-х років.

Коли ця книжка вперше з'явилась у Чернігові, ще живі тоді старенькі монахині – учениці та пострижені прп. Лаврентія, – були вкрай обурені такою фальсифікацією, перекрученням і вигадками Херувима Дегтяря, якого чернігівські парафіяни-старожили добре пам'ятали як сектанта та самозванця. Автору цієї статті особисто доводилось чути від цих «лаврентівських» монахинь спростування понаписуваного Херувимом. Зокрема ігуменя Чернігівського Єлецького монастиря Амвросія (Іваненко; 1926–2006), яка з 1942 р. постійно була при прп. Лаврентії послушницею, а згодом монахиною, категорично заперечувала справжність вищезгаданих висловлювань, неодноразово називаючи це «Херувимівською ерессю». Таку характеристику про видану Херувимом книжку від неї чули чимало чернігівців, які спілкувались із нею. За словами духовної доньки прп. Лаврентія, він ніколи не заводив розмов про політику й загалом не висловлював і не поділяв подібних поглядів, оскільки це суперечило його внутрішнім переконанням. Він навчав, що монахи повинні бути осторонь від політики. Ба більше, всі, хто знав подвижника, свідчили, що він завжди в побуті розмовляв українською мовою і з великою пошаною ставився до української культури і традицій.

Не благословляв розповсюджувати цю книжку під редакцією Херувима у Чернігівській єпархії УПЦ МП і тодішній правлячий митрополит Чернігівський і Ніжинський Антоній (Вакарік; 1926–2003), який ще на початку 1980-х рр. заборонив допускати Дегтяря до співслужіння і причастя як сектанта і самозванця³².

Чи був прп. Лаврентій прибічником Московського патріархату?

Серед іншого зазначимо, що здійснену Херувимом підробку видає і приписаний о. Лаврентію (Проскурі) під виглядом удаваного «пророцтва» заклик від його імені «чтобы верны были мы Московской Патриархии и ни в коем случае не входили в какой раскол» (за текстом маються на увазі РПЦЗ та УПЦ КП)³³. Такі церковно-політичні наративи були досить популярними в середовищі РПЦ МП на початку 1990-х рр., коли чимало її парафій після розпаду СРСР стали переходити до РПЦЗ, УАПЦ, УПЦ КП та УГКЦ, що

²⁸ Поучения и пророчества старца Лаврентия Черниговского и Его жизнеописание / Сост. схиигум. Херувим Дегтярь. Москва: Русский духовный центр, 1994. С. 153–155.

²⁹ Там само. С. 157–158.

³⁰ Там само. С. 153–155.

³¹ Архів Архирейського Синоду РПЦЗ, Нью-Йорк. Постановление Архирейского Собора РПЦЗ от 2/15 мая 1990 г. (Протокол № 6). Справка Канцелярии Архирейского Синода РПЦЗ за № 4/77/133 от 2(15).8.1990.

³² Шумило С., Штейников С., Яковенко А. Лжеархиепископ Херувим (Дегтярь) и внутрицерковное сектанство.

³³ Поучения и пророчества старца Лаврентия Черниговского и Его жизнеописание. С. 156.

загрожувало повним розпадом всієї системи Московської патріархії. Водночас для післявоєнної доби, коли послідовники о. Лаврентія записали справжні його повчання, такі акценти взагалі були недоречними, оскільки в СРСР репресивні органи держбезпеки забезпечили повну монополію РПЦ МП на релігійне життя в країні, а всі альтернативні юрисдикції – заборонені та знищені фізично.

Більше того, у Держархіві Чернігівської області у матеріалах двотомної слідчої справи НКВС за 1936–1937 рр. збереглися протоколи допитів о. Лаврентія (Проскура) від 19 вересня 1936 р. та доноси і свідчення проти нього з боку кількох «сергіянських» священників РПЦ МП³⁴. Із цих документів дізнаємося, що святий насправді не визнавав влади Московського Синоду на чолі з митрополитом Сергієм Страгородським (майбутнім московським патріархом; 1867–1944) і був одним із лідерів опозиційного до Московського патріархату церковного руху «Істинно-Православна Церква» (ІПЦ) на Чернігівщині³⁵.

У документах НКВС прямо засвідчено, що о. Лаврентій (Проскура) був «стовпом ІПЦ» у Чернігові, не визнавав московського митрополита Сергія (Страгородського) і навіть якщо в якомусь із храмів чув, як поминають ім'я цього ієрарха, демонстративно «закривав собі вуха» руками, чим привселюдно демонстрував своє ставлення до прорадянського московського церковного керівництва РПЦ МП³⁶.

У роки німецької окупації він належав до автономної Української Церкви, яка так само не поминала московського патріарха Сергія, а її архиєреїв Московський Синод піддав «забороні у священнослужінні». Після приходу радянських військ архимандрит Лаврентій хоч і змушений був увійти до складу РПЦ МП, але залишався в опозиції до присланого з Москви єпископа Бориса (Вік), за що неодноразово отримував образи, догани і погрози «заборони у священнослужінні»³⁷. Відомо, що деякі священники РПЦ МП у Чернігові в 1940-ві рр. називали о. Лаврентія «автокефалістом», застерігаючи своїх парафіян від контактів із ним³⁸. Ба більше, до самої смерті він продовжував таємно приймати і благословляти тих катакомбних істинно-православних християн (ІПХ), які не визнавали Московський патріархат і продовжували таємно молитись по хатах³⁹.

Отже, і з цієї сторони вигадані Херувимом у 1994 р. історії та висловлювання не знаходять підтвердження⁴⁰.

Таким чином, ми маємо справу зі здійсненою в 1994 р. цілеспрямованою і брутальною фальсифікацією та перекрученням як церковної історії, так і справжнього образу подвижника та сповідуваних ним переконань. Завдяки цій провокації шанованому в народі чернігівському святому було приписано політичні гасла та ідеї з метою їх подальшого просування та поширення серед віруючих від «його імені», штучно надаючи їм авторитет т. зв. «пророцтв» і тим «сакралізуючи» ці ідеї.

Саме ці вигадані та підроблені сектантським діячем Херувимом Дегтярем у 1990-ті рр. «висловлювання» і «пророцтва», які насправді ніколи не казав і не поділяв прп. Лаврентій Чернігівський, були взяті на озброєння при розробці новітньої імперсько-фундаменталістської ідеології «русского міра», яку тепер посилено нав'язує в РПЦ МП нинішній московський патріарх Кіріл Гундяєв.

Маніпуляції московського патріарха Кіріла

Як заявив на виправдання війни РФ проти України у проповіді від 4 листопада 2022 р. московський патріарх Кіріл, йому «пам'ятен день празднования 1020-летия Крещения Руси, когда в Киеве, на Крещатике, тысячи людей возглашали слова преподобного Лаврентия Черниговского: “Украина, Россия, Беларусь – вместе мы святая Русь!”. Это был многотысячный хор людей, которых объединяла единая вера, единое национальное самосознание. Какая сила была проявлена тогда нашим народом»⁴¹.

³⁴ Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО). Ф. Р-8840. Оп. 3. Спр. 8755. Протокол допиту о. Лаврентія (Проскура) від 19 вересня 1936 р. Арк. 25–26 зв.

³⁵ Докладніше див.: Шуміло В.В. Схиархимандрит Лаврентій (Проскура) – член Істинно-Православної Церкви на Чернігівщині. *Сіверянський літопис*. 2019. № 4–5. С. 67–80; Шуміло В.В. Істинно-Православна (Катакомбна) Церква на Чернігівщині у 20–30-х рр. ХХ ст.: дис. ... к.і.н.: 07.00.01. Чернівці, 2021. 246 с.

³⁶ ДАЧО. Ф. Р-8840. Оп. 3. Спр. 8755. Протокол допиту о. Олексія Тичини від 19 вересня 1936 р. Арк. 23–23 зв.

³⁷ Шуміло В.В. Схиархимандрит Лаврентій и его время: Очерк церковной истории Черниговщины (1868–1950 гг.). *Православная жизнь* (Джорданвилл, США). 2008. № 2(670). Февраль. С. 38–40.

³⁸ Шуміло С.В. Канонизированный при жизни... Исповедническое служение протоиерея Александра Макова (1881–1985) на Кубани и в Чернигове. *Вестник ПСТГУ*. Серия II: История. История РПЦ, 2019. Вып. 90. С. 95–96.

³⁹ Шуміло В.В. Схиархимандрит Лаврентій и его время: Очерк церковной истории Черниговщины (1868–1950 гг.). С. 38–40.

⁴⁰ Чепурний В. Чи був преподобний Лаврентій «малоросом»? *Svoboda.fm* – Чернігівський інформаційний портал. 21.04.2005. URL: <http://svoboda.fm/culture/literature/181341.html?language=ru>.

⁴¹ Слово патриарха Кирилла по случаю Дня народного единства России. 04.11.2022.

Що ж це була за подія, під час якої «многотисячний хор людей» у Києві «виголошував» такі гасла і яких нібито об'єднувало «единое национальное самосознание»? Йдеться про влаштований 26 червня 2008 р. рок-концерт на Хрещатику, під час якого тоді ще смоленський митрополит Кіріл Гундяєв вискочив на сцену і почав перед молоддю гучно скандувати цей слоган. Навколо на вулиці активно продавались спиртні напої й чимало з присутніх на концерті були у сп'янілому стані, залишаючи розпиті пляшки прямо під ногами... У натовпі було чимало молодиків у однакових футболках з російською символікою, які мов по команді з різних кутків слідом за митрополитом стали скандувати те гасло про «єдину святу Русь». Слідом за ними у стані якогось гіпнотичного екстазу цей слоган підхопили і деякі інші молоді люди у натовпі. Більшість із присутніх на концерті шанувальників рок-музики, належачи до різноманітних неформальних молодіжних течій (часто нехристиянського спрямування), навіть не розуміли, хто той дивний дядько з бородою, схожий на фантастичного толкінівського чарівника, чого він вискочив на сцену разом із рок-музикантами і що то за казкова «свята Русь», про яку він вигукує. Але Кірілу Гундяєву, схоже, це було байдуже. Головне було зманіпулювати перед телекамерами необхідну «картинку», щоб потім заявляти про те, що всіх присутніх там об'єднувало «единое национальное самосознание» та «какая сила была проявлена тогда нашим народом»⁴².

Пізніше на пресконференції у Москві митрополит Кіріл розповідав про цей свій перший експеримент у Києві: «Это напоминало встречу освободителей – такое ликование было среди украинцев»⁴³. Також він тоді зазначив: «Последние дни показывают, что и мы – украинцы, россияне, белорусы – понимаем важность сохранения единого цивилизационного пространства, которое называется святой Русью»⁴⁴.

Ставши через пів року, в січні 2009-го, московським патріархом, Кіріл Гундяєв протестовану ідеологію «русского міра» зробив офіційною доктриною всієї РПЦ МП. «Только сплоченный Русский мир может стать сильным субъектом глобальной международной политики, сильнее всяких политических альянсов», – заявив він на відкритті III «Ассамблеї Русского міра» у листопаді 2009 р.⁴⁵

З того часу маніпуляція гаслами про «єдину святу Русь», «єдиний цивілізаційний простір», «єдиний російський мір», «єдині духовні скрепи» і т. ін. набувають системного характеру, будучи прийнятими на озброєння не лише РПЦ МП, але й владними структурами та спецслужбами РФ⁴⁶.

У цій ідеології московський патріарх постійно апелює до термінів «свята Русь» та «єдиний історичний простір народів святої Русі» як до якоїсь історичної реальності, хоча насправді це є лише фольклорна метафора, уявний міф-мрія, який був штучно вигаданий книжниками з оточення Івана Грозного і згодом у вигляді апокрифічних казань перекочував у фольклор російського містичного сектантства. Отже, це не лише безграмотно з науково-історичної точки зору (адже реально країни чи держави із назвою «свята Русь» ніколи не існувало), але є свідомою маніпуляцією та підміною понять.

Антиєвангельська «теологія війни»

Друге дихання продукування таких ідей дістало після початку війни РФ проти України. Виправдовуючи її, за два тижні після початку війни, патріарх Кіріл заявив: «мы вступили в борьбу, которая имеет не физическое, а метафизическое значение»⁴⁷. У черговій проповіді від 18 жовтня 2022 р. він підкреслив, що цю «метафізичну боротьбу» веде Росія на території України, «чтобы силой Божией были искоренены из сознания людей, которые не стремятся к духовному единству святой Руси, все эти диавольские помыслы, чтобы все мы осознали ответственность за сохранение духовного единства Русского мира. ... Я со смелостью произношу в этих стенах слова “Русский мир”, хотя знаю, что некоторые силы на Украине их демонизируют. ... Мы употребляем это слово – с полной ответственностью, внутренним спокойствием и уверенностью в правоте нашей позиции. ... Мы единый на-

⁴² Слово патріарха Кирилла по случаю Дня народного единства России. 04.11.2022.

⁴³ Русская церковь заявляет, что не допустит канонизацию «раскольников». *Сегодня – информационный портал*. 29.07.2008. URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ukraine/rucckaja-tserkov-zajavljaet-chto-ne-dopucit-kanonizatsiju-rackolnikov-119477.html>.

⁴⁴ Митрополит Кирилл: «Торжества по случаю 1020-летия Киевской Руси явили торжество Православия». 30.07.2008. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/443064.html>.

⁴⁵ Выступление патриарха Кирилла на торжественном открытии III Ассамблеи Русского мира, 03.11.2009.

⁴⁶ Шумило С.В. «Православный шахидизм» та неоязичницька теологія війни московського патріарха Кіріла. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/kyrylo-hundyayev-russkyy-myir-ideolohiya-viynu/32054793.html>; Шумило С.В. Фальшиві «пророцтва» як виправдання війни: сектантські містифікації московського патріарха Кирила.

⁴⁷ Проповідь патріарха Кирилла в Неделю сыропустную в Храме Христа Спасителя. 06.03.2022. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5906442.html>.

род – народ святої Русі ... єдиного історического Отечества, іменуемого Православної Русью. Об этом сегодня наши молитвы, и на это направляем мы сегодня свои труды»⁴⁸.

Згодом, 25 жовтня 2022 р., відкриваючи засідання XXIV «Всесвітнього російського народного собору» (ВРНС), московський патріарх заявив, що Росія будітмо бореться з «глобальним універсалізмом», без якого не з'явиться той, хто «будет претендовать на глобальную власть и с именем которого будет связан конец света» (тобто «антихрист»). А отже, як підкреслив Кіріл Гундяєв, «наша борьба не против плоти и крови, но против мироправителей тьмы века сего, духов злобы поднебесных»⁴⁹. А в проповіді від 6 листопада, повторюючи свій мем про «непорушну триєдність святої Русі» і побажавши «силю духа» «представителям гвардии нашей, Вооруженных сил и всем Вооруженным силам Российской Федерации», він додав, що «Россия сегодня есть некий столп и утверждение истины (см. 1 Тим. 3:15). Эти слова были сказаны в отношении Церкви, но наш верующий народ сам по себе является тем, чтобы быть столпом истины»⁵⁰.

Надихаючись такими «скрепними» пропагандистсько-мілітаристськими проповідями і настановами патріарха про «метафізичну боротьбу» проти «мироправителів темряви та духів злоби піднебесних», про «диявольські помисли» супротивників єдності «русского міра» та протистояння Росії «антихристу», впливові російські чиновники також почали заявляти, що «с продолжением специальной военной операции становится все более насущным проведение десатанизации Украины»⁵¹.

Так, із нагоди «дня народної єдності» експрезидент РФ та нинішній заступник голови Ради безпеки РФ Д. Медведєв того ж таки 4 листопада 2022 р. оприлюднив заяву, яка перегукується з останніми заявами очільника РПЦ МП. Зокрема, він публічно заявив, що «мы воюем за всех своих, за свою землю, за свою тысячелетнюю историю. Мы сражаемся против тех, кто ненавидит нас, кто запрещает наш язык, наши ценности и даже нашу веру, кто насаждает ненависть к истории нашего Отечества. ... Поднявшись против них, мы приобрели сакральную мощь ... Когда трухлявый мировой порядок рухнет, он погребет под многотонным спудом своих обломков всех его надменных жрецов. ... Мы слушаем слова Создателя в наших сердцах и повинемся им. Эти слова и дают нам священную цель. Цель остановить верховного властелина ада»⁵².

Усі ці параноїдальні заяви і висловлювання впливових російських чиновників не тільки перегукуються з заявами і проповідями московського патріарха, але й доповнюють та продовжують його псевдосакральну антиєвангельську «теологію війни». Власне Кіріл Гундяєв і є їхнім натхненником, а отже, разом з іншими кремльськими військовими злочинцями несе безпосередню відповідальність за розв'язану війну та тисячі жертв серед мирного населення. Водночас, як ми могли побачити, основу та головні гасла цієї фундаменталістської ідеології було запозичено не з церковної традиції, а із сектантських нетрів маргінальних течій – від відвертих самозванців та авантюристів зі схиленою психікою і нездоровою духовністю. Одним із таких сектантів і був самозваний «схиархiepіскоп» Херувим Дегтяр, який, як вже зазначалося, вперше на початку 1990-х рр. вигадав і розповсюдив єретичні ідеї, що лягли в основу сучасної ідеології «русского міра». Ба більше, вони є брутального та свідомою підробкою, завдяки якій «від імені» одного з українських святих минулого століття (прп. Лаврентія Чернігівського) суто політичні гасла, ідеї та містифікації антихристиянського і єретичного характеру з метою їх «сакралізації» тепер екстраполуються в маси, ставши офіційною доктриною РПЦ МП. Ці фальшиві «процтва» використовуються для обґрунтування і виправдання як ідей відновлення СРСР / Російської імперії, так і загарбницької війни РФ проти України та здійснення геноциду українського народу.

Досить симптоматично, що російські пострадянські правлячі еліти (а це переважно офіцери колишнього КДБ, яке займалось в СРСР антирелігійними гоніннями і репресіями) та значна частина російського суспільства, все більше занурюючись у дурман патологічного войовничого божевілля, підживлюються та надихаються саме такими псевдодуховними сурогатами, вигаданими божевільним сектантом. Маргінальне сектантство і духовно-психічні відхилення лежать в самій їхній основі. Це явна ознака маргіналізації та

⁴⁸ Проповідь патріарха Кирилла в день пам'яті святих Московских в Успенском соборе Московского Кремля. 18.10.2022. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5968673.html>.

⁴⁹ Доклад патріарха Кирилла на пленарном засіданні XXIV Всемирного русского народного собора. 25.10.2022. *Patriarchia.ru*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5971182.html>.

⁵⁰ Проповідь патріарха Кирилла в храме равноапостольного кн. Владимира в подмосковной Балашихе. 06.11.2022.

⁵¹ В аппарате Совбеза РФ считают все более насущным проведение «десатанизации» Украины. Заявление помощника секретаря СБ РФ А. Павлова. 25.10.2022. ТАСС. URL: <https://tass.ru/politika/16150577>.

⁵² «Мы восстали против властелина ада и приобрели сакральную мощь». Заявление заместителя председателя Совета безопасности РФ Д. Медведева. 04.11.2022. *Eurasia Daily*. URL: <https://eadaily.com/ru/news/2022/11/04/medvedev-my-vosstali-protiv-vlastelina-ada-i-priobreli-sakralnuyu-moshch>.

виродження в сектантство як РПЦ МП, так і частини російського суспільства, яке готове сприймати і споживати псевдодуховні підробки. Учораšní атеїсти і гонителі віри, перефарбувавшись і мімікуючи під «православних», під проводом «чекістів у рясах» намагаються відновити «Вавилонську вежу». Патологічна лжа закладена в основу створеної ними ідеології «русского міра», просякнутої милітаризацією церковної свідомості та «сакралізацією» вбивств і геноциду українського мирного населення.

References

Firsov, S.L. (2010). Legenda o czarskom brate: velikij knyaz Mikhail Aleksandrovich – soloveczkij patriarkh Mikhail [The Legend of the Tsar's Brother: Grand Duke Mikhail Alexandrovich – Solovki Patriarch Mikhail]. *Gosudarstvo, religiya, czerkov v Rossii i za rubezhom – State, religion, church in Russia and abroad*, 4, P. 209–225.

Nechaeva, M.Yu. (2000). Lzheknyaz Mikhail. Debyut samozvancza [False Prince Michael. Impostor debut]. Yekaterinburg, Russia.

Nechaeva, M.Yu. (2014). Ot «velikogo knyazyja» do «arkhiiepiskopa». Evolyucziya samozvancza Mikhaila Pozdeeva v kontekste czerkovnoj sredy [From «Grand Duke» to «Archbishop». The evolution of the impostor Mikhail Pozdeev in the context of the church environment]. *Religioznoe mnogoobrazie Ural'skogo regiona – Religious diversity of the Ural Region*. P. 168–181. Orenburg, Russia.

Shumilo, V.V. (2008). Skhiarkhimandrit Lavrentij i ego vremena: Oчерk czerkovnoj istorii Chernigovshhiny (1868–1950 gg.) [Schema-Archimandrite Lavrentij and his time: Essay on the church history of Chernihiv Region (1868–1950)]. *Pravoslavnaia zhizn – Orthodox life*, 2, P. 1–40. Jordanville, USA.

Shumilo, V.V. (2019). Skhiarkhimandryt Lavrentij (Proskura) – chlen Istynno-Pravoslavnoi tserkvy na Chernihivshchyni [Schiarchimandrite Lavrentij (Proskura) is a member of the True Orthodox Church in Chernihiv region]. *Siverianskij litopys – Siverian chronicle*, 4–5, P. 67–80.

Shumilo, V.V. (2021). Istynno-pravoslavna (Katakombna) tserkva na Chernihivshchyni u 20–30-kh rr. XX st. [True Orthodox (Catacomb) Church in Chernihiv region in the 20s and 30s of the 20th c.]. Chernihiv, Ukraine.

Shumylo, S.V. (2011). V katakombakh. Pravoslavnoe podpole v SSSR [In the catacombs. Orthodox subfield in the USSR]. Lutsk, Ukraine.

Shumylo, S.V. (2019). Kanonizirovannyj pri zhizni... Ispovednicheskoe sluzhenie protoiereya Aleksandra Makova (1881–1985) na Kubani i v Chernigove [Canonized during his lifetime... Confessional ministry of Archpriest Alexander Makov (1881–1985) in the Kuban and Chernigov]. *Vestnik PSTGU – Bulletin of OSTUH*, 90, P. 79–114.

Shumylo, S.V. (2022). Ideia «russkogo mira» yak teolohiia viiny moskovskoho patriarkha Kirila: do postanovky problem [The idea of «Russian world» as the theology of war of the Moscow Patriarch Kirill: before the problem statement]. *Siverianskij litopys – Siverian chronicle*, 4, P. 126–134.

Slesarev, A.V. (2007). Rossijskaya pravoslavnaya katakombnaya czerkov v Belorussii: istoriya i sovremennost [Russian Orthodox Catacomb Church in Belarus: history and modernity]. *Minskije eparkhialnye vedomosti – Minsk diocesan reports*, 4, P. 68–70.

Slesarev, A.V. (2012). Osnovatel «serafimo-gennadievskoj» vetvi Katakombnoj czerkvi «skhimitropolit» Gennadij (Sekach) [The founder of the «Seraphim-Gennadievskaya» branch of the Catacomb Church «schemetropolitan» Gennady (Sekach)]. *Sektovedenie: Almanakh – Sect Studies: Almanac*, 2, P. 112–147. Zhirovichi, Belarus.

Шумило Сергій Вікторович – кандидат історичних наук (PhD), доктор теології (ThDr), директор Міжнародного інституту афонської спадщини, науковий співробітник Інституту історії України НАН України, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, заслужений працівник культури України (Київ, Україна).

Shumylo Serhii – Candidate of Historical Sciences (Ph.D. in History), Doctor of Theology (ThDr.), Director of the International Institute of the Athonite Legacy, Research fellow of the Institute of History of Ukraine at the National Academy of Sciences of Ukraine, Associate professor of the Department of Humanities of National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts at the Ministry of Culture of Ukraine, Honored Worker of Ukraine Culture (Kyiv, Ukraine).

E-mail: institute@afon.org.ua

FALSE "PROPHECIES" OF CHERNIHIV "ARCHBISHOP" CHERUVIM DEGYAR AS THE BASIS OF THE MILITARY MYSTIFICATIONS OF MOSCOW PATRIARCH KIRILL

*The purpose of the article is to analyze the false «prophecies» about the oneness of Ukraine, Russia and Belarus which are falsely attributed to the Chernihiv St. Archimandrite Lawrence (Proskura; 1868–1950) and which the Moscow Patriarch Kirill (Gundyaev) laid as the basis for his fundamentalist ideology of «Russian world» and the sacred justification of the Russian invading war against Ukraine in 2022. The author **concludes** that in fact the words of the head of the Russian Orthodox Church Moscow Patriarchate are a deception and forgery, and that St. Lawrence of Chernihiv has never expressed the political ideas and slogans attributed to him. From the point of view of Orthodox theology these ideas can be regarded as heretical, since they encroach upon the basic dogma of the Orthodox doctrine – the unity of the Divine Tri-*

nity. The analysis of the texts and their origins showed that the real author of these pseudo-prophecies was a sectarian and self-appointed «archbishop» Cheruvim (Degtyar) from Chernihiv region who first launched this fake in 1994 in his falsified and published in Moscow book about St. Lawrence (Proskura) of Chernihiv. Belonging to the sectarian semi-katacomb trend of the «Sekachevites» and impersonating himself as «archimandrite» or «archbishop», he was one of the first who in the early 1990s began to spread among the ROC MP pseudo-orthodox sectarian cults of veneration of the «holiness» of Ivan the Terrible and Grigory Rasputin. The author analyzes and introduces into scientific circulation little-known archival documents concerning both Cheruvim Degtyar and Lawrence Proskura, reveals little-known facts of their biographies, views and activities. According to the conclusions of the author, after Lawrence Chernihiv canonization in UOC MP his biography and teaching in 1994 were significantly falsified and perverted by self-appointed «archbishop» Cheruvim Degtyar who tried to use the name of the saint to create the popularity and image of «disciple of the elder», attributing to the ascetic «statements» and «prophecies» that he never actually said or shared. This was a deliberate distortion of both church history and the true image of the ascetic and his professed beliefs. Through this forgery political slogans and ideas were ascribed to the revered Chernigov saint in order to further promote and spread them among the faithful on «his behalf», artificially attributing to them the authority of «prophecies» and thus «sacralizing» these ideas themselves. These fictitious and spurious «statements» and «prophecies» have been adopted in the development of the latest imperial-fundamentalist ideology of the «Russian world» and which is now being strenuously promoted in the Russian Orthodox Church Moscow Patriarch Kirill Gundevev. The author concludes that the ideology of the «Russian world» preached in the ROC MP is based on slogans borrowed not from the Orthodox Church tradition, but from the sectarian slums of marginal currents – from outright impostors and adventurers. These false «prophecies» are used to justify and to excuse both ideas of restoration of the USSR / Russian Empire, and the invader war of the Russian Federation against Ukraine and the genocide of the Ukrainian people.

Key words: Cheruvim Degtyar, Lawrence Proskura, Kirill Gundyayev, Russian world, Holy Russia, ROC MP, Moscow Patriarch, RF, Russian aggression, genocide.

Дата подання: 10 грудня 2022 р.

Дата затвердження до друку: 30 грудня 2022 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Шумило, С. Фальшиві «пророцтва» чернігівського «архієпископа» Херувима Дегтяря як підґрунтя войовничих містифікацій московського патріарха Кірила. *Сіверянський літопис*. 2022. № 5–6. С. 157–166. DOI: 10.5281/zenodo.7747373.

Цитування за стандартом APA

Shumylo, S. (2022). Falshyvi «prorotstva» chernihivskoho «arkhyiepyskopa» Kheruvyma Dehtiaria yak pidgruntia voiovnychykh mistyfikatsii moskovskoho patriarkha Kirila [False "prophecies" of Chernihiv "archbishop" Cheruvim Degtyar as the basis of the military mystifications of Moscow Patriarch Kirill]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 5–6, P. 157–166. DOI: 10.5281/zenodo.7747373.

